

**Financováno
Evropskou unií**

Financováno Evropskou unií. Vyjádřené názory a stanoviska jsou pouze názory autora (autorů) a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie nebo Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za ně nenesou odpovědnost.

Přepis podcastu

Téma: Proč EU nepoužívá jen jeden společný jazyk

Ročník: Tercie

Blok 2

Pepa: Takže dnešní hlubší ponor do materiálů, které jsou určené výhradně pro žáky tercie, začneme takovou docela vtipnou představou. Obří skupinový chat.

Jana: Jasně, takový ten klasický zmatek.

Pepa: Přesně tak. Je tam hromada kamarádů z různých koutů Evropy. Každý si tam píše tím svým rodným jazykem a chytrý telefon ty zprávy automaticky překládá a všechno běží úplně hladce.

Jana: No, dokud se nestane nějaká naprosto trapná chyba, že jo.

Pepa: Jo, přesně. Překladač se totiž chytí slova, které vypadá povědomě. Ale v tom druhém jazyce znamená vlastně něco úplně jiného a zábava se rychle mění v čistý chaos.

Jana: A z takového chatu je hned jasné, že automatický překlad občas prostě nestačí. A to je přesně ten důvod, proč Evropská unie funguje úplně jinak. Má totiž neuvěřitelných 24 rovnocenných úředních jazyků.

Pepa: 24, to je prostě šílené číslo.

Jana: Je to hodně. No, v praxi se nespolehají na nějaké mobilní aplikace, ale na obrovskou síť skutečných překladatelů a tlumočnicků. Ti musí každé slovo naprosto přesně pochopit.

Pepa: Tady mě ale hned napadá taková ta naprosto zásadní otázka. Proč se prostě nevybere jeden společný jazyk pro všechny? Třeba angličtina.

Jana: Bylo by to mnohem jednodušší. To určitě...

Pepa: ...že jo. Rozhodně snazší než žonglovat s 24 slovníky naráz.

Jana: Logicky to dává smysl, ale víš, z politického hlediska je to prostě kompromis. Jazyk je obrovskou součástí národní identity. Žádný stát nechce dobrovolně přistoupit na to, že jeho jazyk bude vnímán jako druhořadý.

Pepa: Aha, takže by se cítili podřazeně vůči jazyku souseda.

Jana: Přesně tak. Pokud mají státy v Unii fungovat jako naprosto rovnocenní partneři, musí platit stejná pravidla pro všechny. Každý zákon musí být do puntíku přesně napsaný v jazyce každého členského státu.

Pepa: Dobře, politickou rovnost chápu, ale z těch našich dnešních podkladů na mě vyskočilo jedno docela šílené číslo.

Jana: Myslíš ten rozpočet?

Pepa: Jo. Celá tahle snaha o jazykovou rovnoprávnost stojí zhruba 1 miliardu euro ročně. To je gigantická částka.

Jana: Zní to jako obrovský balík peněz, to je fakt, ale musíme to dát do širších souvislostí. Evropská unie je obrovský projekt a ta 1 miliarda euro tvoří ve skutečnosti necelé 1 % jejího ročního rozpočtu.

Pepa: 1 %, to už nezní tak hrozně.

Jana: No a když se to pak rozpočítá, dělá to zhruba 2 € na obyvatele za celý rok.

Pepa: 2 €. Takže v podstatě cena jedné jediné kávy za to, že každý stát jasně a přesně rozumí tomu, k čemu se vlastně zavazuje.

Jana: Přesně.

Pepa: Znamená to teda, že za ta dvě eura ročně má úplně každý evropský jazyk svůj oficiální status?

Jana: Ne, to zase ne. Jsou tu jasně daná pravidla. Existují jazyky, kterými sice mluví miliony lidí, ale mezi úředními jazyky Unie prostě nejsou.

Pepa: Jako třeba které?

Jana: Typickým příkladem je katalánština, baskičtina nebo galicijština.

Pepa: Počkat, těmi se mluví ve Španělsku, ne?

Jana: Jo. A Španělsko o jejich zařazení mimochodem neúspěšně žádalo poměrně nedávno, v roce 2025.

Pepa: To zní logicky, ale pak tu máme v těch materiálech případy, u kterých mi ta logika úplně selhává. Mluvíme o estonštině, finštině a maďarštině.

Jana: Ano, to jsou ty slavné výjimky.

Pepa: Ty totiž do těch velkých rodin nepatří, že ne?

Jana: Nepatří. Jsou to tři jazyky, které tvoří ugrofinskou rodinu. Jsou to takové naprosté jazykové ostrovy.

Pepa: Takže nejsou vůbec příbuzné se svými geografickými sousedy.

Jana: Přesně tak. A pak tu máme ještě maltštinu.

Pepa: Jo, na maltštinu nesmíme zapomenout. Z těch poznámek totiž jasně vidíme, že to je jediný úřední jazyk Unie, který je semitského původu...

Pepa: ...což znamená, že má jasné arabské kořeny.

Jana: Ale přesto se píše naší klasickou latinkou, což je naprosto fascinující.

Pepa: Je to unikátní směsice. No a tím se vlastně takovou oklikou vracíme k tomu našemu počátečnímu skupinovému chatu.

Jana: Jak to myslíš?

Pepa: No, to, že se dají jazyky zařazovat do rodin a jsou si blízké, je často ta vůbec největší past, do které se dá spadnout. Tady přichází na scénu nebezpečí takzvaného falešného přítele.

Jana: Falešný přítel, to zní jako hlavní záporák nějakého detektivního příběhu.

Pepa: Docela jo. Ale v jazykovědě to znamená slovo, které v jiném jazyce vypadá úplně stejně, ale má naprosto odlišný význam.

Jana: Aha. A my si to vlastně můžeme ukázat na hodně blízkých sousedech, třeba na češtině a polštině.

Pepa: Přesně. Tady je krásně vidět, proč někdy selhává ten náš automatický překladač a proč prostě potřebujeme lidské experty. Vezmi si polské slovo "sklep".

Jana: Sklep? No, v češtině je to ta tmavá místnost pod domem, kam se dává uhlí.

Pepa: Jenže v polštině to znamená normální obchod, místo, kam si jdeš koupit pečivo.

Jana: Aha. Takže můžeme jen doufat, že když polský kamarád napíše do chatu, že jde na velký nákup do sklepa, nikdo nepůjde hledat čerstvé rohlíky do tmy mezi staré brambory.

Pepa: Přesně. Tenhle zmatek by tam vznikl.

Jana: Tohle je mimochodem skvělá detektivní práce, kterou si žáci můžou přímo vyzkoušet v tom připraveném pracovním listu. Stačí si vzít k ruce web Europa.eu a obyčejný Google Translate.

Pepa: Jo, přesně tak. Dají se tam najít všechny ty jazyky. Najdou tam seznam všech 24 jazyků, roztřídí si osm z nich do správných jazykových rodin a rovnou si na vlastní oči ověří ten zrádný překlad falešného přítele sklep.

Jana: A na tom všem je krásně vidět, co ta jazyková rovnost znamená v nějakém širším měřítku. Jazyková mapa Evropy je prostě obrovská složitá skládačka.

Pepa: Takže nejde jen o pouhá slova, že ne?

Jana: To vůbec. Je to způsob, jak chráníme odlišné kultury. Přesný překlad zajišťuje, že ty silnější prostě nezastíní ty menší.

Pepa: A to je asi naprosto ideální bod k závěru dnešního zkoumání. Na závěr tu máme jednu konkrétní otázku, u které se nehledá nějaká jedna správná odpověď a hlavně slouží prostě k zamyšlení nad tím vším, o čem jsme tu dneska mluvili.

Jana: Sem s ní.

Pepa: Myslíš si, že je miliarda euro ročně za jazykovou rovnost dobře vynaložený peníz? Nebo by bylo jednodušší a levnější mít jen jeden společný jazyk pro celou EU? A proč ano? Nebo proč ne?